

УДК 343.98

Д. П. Гуріна

ТАКТИЧНИЙ РИЗИК ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Наукова стаття присвячена розгляду тактичного ризику під час проведення огляду місця події як самостійної понятійної категорії та розробці низки практичних рекомендацій щодо уникнення негативних результатів у разі прийняття певного тактичного рішення та використанні тактичного ризику у практиці правоохоронної діяльності. Авторкою виділено дві групи факторів (об'єктивного та суб'єктивного характеру), які зумовлюють слідчого звертатися до тактичного ризику при проведенні огляду місця події. У науковій роботі визначені загальні рекомендації щодо нейтралізації негативних наслідків тактичного ризику з мінімальними втратами для слідчого: криміналістичний розгляд всіх раніше прийнятих рішень та здійснення дій у пошуках помилок; зіставлення виявлених помилок із результатами аналізу ситуації тактичного ризику; визначення комплексу заходів щодо виправлення помилок та запобігання майбутнім (можливим) помилкам; перегляд всієї вихідної інформації, використання її для елементного та комплексного аналізів ситуації; дослідження ситуації з урахуванням іншої стратегії розслідування. Запропоновані найбільш раціональні дії з погляду мінімізації ступеня тактичного ризику під час проведення огляду місця події.

Ключові слова: тактичний ризик; криміналістична тактика; тактичне рішення; слідчий огляд; огляд місця події; слідча помилка.

DOI 10.34079/2226-3047-2023-13-26-17-25

Постановка проблеми. Під час підготовки до провадження слідчого огляду, зокрема огляду місця події, необхідно враховувати чинник тактичного ризику. Проблема тактичного ризику в слідчій діяльності є однією з актуальних проблем криміналістичної тактики. Як правило, огляд місця події проводиться на початковому етапі розслідування. А в більшості випадків початок досудового розслідування пов'язаний із високим ступенем інформаційної невизначеності, фрагментарністю та суперечливістю криміналістично-значущої інформації, відсутністю надійних джерел доказів. Ці фактори мають негативний вплив на процеси прийняття і реалізації тактичних рішень під час підготовки та проведення огляду місця події, що в свою чергу веде до настання різного ступеня негативних наслідків.

Метою нашого дослідження є вдосконалення теоретичних положень щодо тактики дій слідчого в ситуації тактичного ризику під час огляду місця події та розробка рекомендацій щодо усунення існуючих проблем, пов'язаних із можливим тактичним ризиком слідчого при провадженні зазначеної слідчої (розшукової) дії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До досліджуваної проблеми неодноразово зверталися вчені у сфері криміналістики, а точніше у сфері криміналістичної тактики. Проблема розслідування в умовах тактичного ризику

присвятили свої роботи А. Ф. Волобуєв, В. А. Журавель, В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. Різні сторони зазначеної проблеми знайшли своє відображення у роботах І. В. Басистої, О. Ю. Булулукова, О. М. Домашенка, Н. К. Макаренко.

Але, незважаючи на те, що ці роботи відіграли значну роль у розвитку теорії та практики криміналістичної тактики в цілому і, зокрема, такої її частини як тактичний ризик, передчасно вважати, що всі проблеми вирішені. Вивчення, аналіз літератури та різних теоретичних розробок показують, що в теорії та практиці прийняття тактичного рішення в умовах тактичного ризику при огляді місця події є чимало питань, що залишаються недослідженими.

Виклад основного матеріалу. Тактичний ризик під час огляду місця події можна розглядати як виконання слідчим дій в умовах можливого виникнення негативних наслідків у процесі огляду. Складність прийняття рішень слідчим зумовлюється невизначеністю слідчої ситуації, коли можливим є настання неоднозначних наслідків – як позитивних, так і негативних. І завданням слідчого є обрання позиції найменшого тактичного ризику з урахуванням слідчої ситуації, яка склалася на момент огляду місця події. Слідчий має заздалегідь спрогнозувати можливі негативні наслідки та передбачити заходи щодо їх попередження.

Тактичний ризик у криміналістиці традиційно розглядається як допущення несприятливих (негативних) наслідків під час реалізації тактичних рішень або виконання слідчим чи суддею діяльності в умовах можливого виникнення негативних наслідків (Волобуєв, Волобуєва, Самойленко, Смаль, 2011, с. 187).

Як фактор, що впливає на прийняття тактичних рішень та обумовлюється його ситуаційністю, розглядає тактичний ризик О.Ю. Булулуков, зазначаючи, що тактичний ризик здійснює значний вплив на результат прийнятого тактичного рішення. Баланс між прийнятим тактичним рішенням і наслідками прийняття залежить від корисності і доцільності обраного співвідношення, виходячи зі слідчої ситуації, що склалася. Окрім цього, прийняття тактичних рішень у ситуаціях тактичного ризику може бути ефективним при високій загальній та спеціальній підготовці особи, що приймає рішення, а також при використанні наукових підходів щодо організації розкриття та розслідування злочинів (Булулуков, 2022, с. 181-182).

Розглядаючи актуальні проблеми виникнення ризиків у кримінальному провадженні Н.К. Макаренко зазначає, що у кримінальному судочинстві та криміналістиці вживають термін «ризик» («ризики»), який є узагальнюючим, адже його можна усвідомлювати як тактичні ризики, а також конкретні небажані для кримінального провадження наслідки поведінки підозрюваних та обвинувачених. Останні доцільно іменувати як «ризики, що заважають виконанню завдань кримінального провадження», які охоплюють способи протидії кримінальному провадженню (переховування від органів досудового розслідування, знищення, переховування або спотворення будь-якої з речей чи документів, які мають суттєве значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, незаконний вплив на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, фахівця в цьому самому кримінальному провадженні тощо) (Макаренко, 2016, с. 138-139).

Аналіз літературних джерел надав О.М. Домашенку підстави зробити висновок про те, що єдиної, узгодженої позиції серед учених–криміналістів щодо визначення поняття, сфер прояву, та меж допустимості тактичного ризику не існує. Як видається, при розв'язанні цього питання необхідно виходити з прикладного характеру вирішуваної проблеми, а саме з позиції можливого настання негативних наслідків для процесу розслідування, зокрема тактичних помилок. Для цього необхідно визначити не стільки сфери прояву ризику, скільки межі допустимості ризикованих дій та їх відмежування від дій помилкових з самого початку (Домашенко, 2017, с. 62).

Невизначеність у розслідуванні за своєю природою передбачає оцінку можливого ризику. Ризик є невід'ємним елементом будь-яких слідчих (розшукових) дій. Понад те, потрібно твердо заявити, що ризик однаковою мірою властивий дії та бездіяльності. Велика потенційна вигода у доказуванні потребує більшого ризику. Розрахувавши ризик та склавши план перевірки версій, потрібно діяти без боязкості. Невизначеність – це не синонім обережності. Слідчий, який боїться втратити репутацію, обов'язково втратить її (Никеруй, 2023, с. 73).

На нашу думку тактичний ризик можна визначити як ситуацію під час розслідування в цілому та проведення окремої слідчої (розшукової) або процесуальної дії, яка загрожує провалом задуму слідчого; як припущення негативного результату певних процесуальних дій; як діяльність, яка здійснюватиметься за умов вибору, коли є небезпека у разі «невдачі» опинитися у гіршому становищі, ніж до вибору певних дій.

Значення тактичного ризику важко перебільшити. Він характеризується тим, що слідчий під час проведення огляду місця події приймає рішення у складних умовах. У подібних ситуаціях як уникнення ризику, так і необґрунтоване його застосування може спричинити настання негативних в цілому для розслідування наслідків. Ризик як дія слідчого має дві негативні сторони, які можуть суттєво вплинути на процес розслідування. Це може бути як надмірна наступальність, так і надмірна обачність. Дії слідчого, які мають активний характер і спираються на деяку сукупність доказового матеріалу, дозволяють слідчому оцінити слідчу ситуацію і, відповідно, звернутися до тактичного ризику, призводять до позитивного для розслідування результату. Проте можливість настання позитивного результату має лише ймовірний характер.

Оцінка ймовірності настання позитивного чи негативного результату під час проведення тактичного прийому є найчастіше використовуваною операцією у методі прийняття рішення за умов ризику з урахуванням професійних суджень слідчого.

Можна виділити дві групи факторів, які зумовлюють слідчого звертатися до тактичного ризику при проведенні огляду місця події. Так, до факторів об'єктивного характеру можна віднести такі: дефіцит часу; дефіцит доказової та орієнтуючої інформації; недосконалість наукової інформації та законодавчої бази; наявність випадковості під час розслідування, а до факторів суб'єктивного характеру – особисті якості та досвід ризикуючого суб'єкта; протидія розслідуванню у процесі огляду; рівень рефлексії тощо. Здатність до рефлексії дозволяє мінімізувати тактичний ризик враховуючи лінію поведінки особи, яка є об'єктом тактичного впливу.

Можна запропонувати найбільш раціональні дії з погляду мінімізації ступеня тактичного ризику під час проведення огляду місця події.

1. Ретельний аналіз ситуації, що склалася на даний момент розслідування. Узагальнення та використання інформації, отриманої в тому числі і негласними засобами та методами (особливого значення тут набуває інформація, що отримана в ході проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій) та дає можливість знати про наміри та лінію поведінки майбутніх учасників огляду.

2. Використання фотографування, звуко- чи відеозапису та інших технічних засобів відповідно до ч. 7 ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України під час проведення даної слідчої (розшукової) дії.

Правоохоронці все частіше стикаються з необхідністю дослідження і фіксації матеріальних об'єктів, розташованих на великих територіях (наслідки кримінальних вибухів, пожеж, аварій та катастроф на різних видах транспорту, техногенних катастроф). Аналіз слідчої практики показав необхідність більш широкого використання новітніх науково-технічних засобів та технологій: засобів аудіо-, відео-контролю, систем спостереження, цифрової фототехніки та відеозапису, електронних контролерів, безпілотних літальних апаратів (БПЛА) – квадрокоптерів та здійснення криміналістичної аерозйомки (Шепітько та ін., 2021, с. 97).

3. Психологічна підготовка учасників огляду місця події, яка заснована на вивченні за можливості особистих якостей майбутніх учасників, встановленні психологічного контакту з усіма учасниками зазначеної слідчої (розшукової) дії.

4. Ретельно продумана тактика провадження огляду місця події, оскільки існує можливість затримати злочинця «за гарячими слідами», та використання методу криміналістичного прогнозування.

Оглядаючи місце події, слідчий відшукує інформацію, за допомогою якої вирішуються поставлені задачі та знаходяться відповіді на питання. Попри уміння та навички, які повинні бути на високому рівні у слідчого, важливе значення під час огляду місця події має уміле застосування суб'єктом досудового розслідування методу криміналістичного прогнозування. Місце події є джерелом пізнавальної інформації, при якому у слідчого виникає можливість розробити відповідні прогнозні моделі можливої поведінки злочинця, тобто реконструювати обставини злочину (Теслюк, 2016, с. 330).

5. Порівняння певної ситуації тактичного ризику під час конкретного огляду місця події за аналогією з подібними ситуаціями, що раніше виникали, оцінка застосованих раніше тактичних прийомів щодо їх вибору та використання в подібних умовах.

Наведені нами раціональні дії щодо мінімізації тактичного ризику не є вичерпними, проте, як нам здається, такий шлях є найбільш практично оптимальним саме під час огляду місця події. Зрозуміло, прагнення мінімізувати тактичний ризик може не мати успіху і бажаний результат не буде отримано.

Розглянемо більш детально такі дії, спрямовані на мінімізацію ступеня тактичного ризику під час проведення огляду місця події, як аналіз конкретної слідчої ситуації, яка є вихідним пунктом прийняття певного тактичного рішення.

Будь-яка ситуація, що склалася в умовах тактичного ризику, має нестійкість, альтернативність вибору рішення та можливість оцінки наслідків зробленого вибору. При цьому не можна уникнути прийняття рішення, оскільки дана дія пов'язана з безпосередньою оцінкою ризику. Ефективність реалізації тактичних рішень залежить від

вибору критеріїв ризику, максимально допустимої величини ризику певного рішення у діяльності, і навіть від оцінки можливих результатів цих рішень. Діяльність слідчого в умовах невизначеності пов'язана з прийняттям рішень, що мають різний рівень ризику, і його завдання полягає в тому, щоб мінімізувати цей ризик.

Задля мінімізації тактичного ризику під час огляду місця події слідчий розраховує на активну допомогу спеціаліста-криміналіста зокрема щодо застосування необхідних науково-технічних засобів; порядку виявлення й вилучення об'єктів; фіксації ходу та результатів огляду за допомогою технічних засобів тощо (Яремчук, 2015, с. 7).

Огляд місця події – найяскравіша слідча (розшукова) дія, в якій представлена велика різноманітність інформації, що матеріально відображається. Під час огляду місця події спеціаліст буквально щокроку стикається з ситуацією, коли йому необхідно врахувати всі можливі тактичні ризики, щоб зберегти максимальну кількість виявлених слідів.

Виявлення та фіксація слідів злочину – найбільш трудомістке і значуще завдання огляду, тому що при цьому використовується спосіб внутрішнього суб'єктивного криміналістичного моделювання та здатність пропонувати та аналізувати різні версії, що притаманне саме спеціалістам з великим освітнім рівнем і практичним досвідом.

Кожен слід має певний набір відмінних ознак – ідентифікаційне поле. При виявленні різних слідів під час огляду місця події спеціаліст повинен обговорювати зі слідчим, яке ідентифікаційне поле у виявленому сліді найкраще використовувати для отримання найповнішої і найточнішої інформації у кримінальному провадженні. Наприклад, під час виявлення слідів пальців рук спеціаліст не обмежений у виборі дій. Він може вилучити їх на дактилоскопічну плівку або, наприклад, отримати зразки потожирової речовини. Але при цьому виникає питання: що буде кращим? Оскільки при виборі будь-якої з цих дій, зробити інше вже буде неможливо. Різні ідентифікаційні поля дають можливість отримання різної інформації. І цей великий тягар відповідальності лежить на слідчому при виборі подальших дій. Спеціаліст повинен обговорити спільно зі слідчим, як краще вилучити слід, щоб потім була можливість найбільш точно його ідентифікувати.

Слідчий, приймаючи рішення про вилучення слідів певним чином, тим самим усуває можливість отримання іншої інформації з цього сліду, тобто йде на ризик. Тактичний ризик у цій ситуації обумовлюється тим, що слідчий сподівається своїм вибором отримати більш значущу інформацію, при цьому допускаючи факт того, що можливо знищує не менш важливі ознаки сліду, які, ймовірно, могли принести більше відомостей про кримінальне правопорушення в цілому та про особу, яка його вчинила. Зокрема, спеціаліст на підставі рішення слідчого вилучить сліди пальців рук. На основі отриманих даних слідчий призначить дактилоскопічну експертизу, метою якої є ототожнення особи. Проте існує ймовірність того, що у результаті він отримає висновок експерта про неможливість ідентифікації цього сліду через недостатнє відображення папілярних візерунків.

Саме консультація спеціаліста допоможе слідчому вирішити проблемні питання, що виникають у ході огляду місця події, щодо виявлення й вилучення слідів біологічного походження, пошуку та виявлення різних видів слідів біологічного

походження (крові, сперми, слини, волосся, запахів слідів), використання визначених засобів і методів виявлення слідів, застосування необхідного інструментарію й засобів його дезінфекції. Саме перелічені фактори можуть забезпечити якісне вилучення біологічного матеріалу та зменшити ризик контамінації (забруднення біологічного матеріалу сторонньою ДНК) (Матарікіна, 2018, с. 150).

Тож, слідчому необхідно намагатися під час огляду місця події прийняти рішення про вилучення слідів таким чином, щоб було можливо зберегти всі необхідні елементи ідентифікаційного поля. Це дасть більше інформації для побудови версій та планування подальшого ходу розслідування. Звичайно, що не завжди рішення, яке спочатку передбачає найбільш детальний результат, стає кращим за інше рішення, яке несе лише орієнтуючу інформацію.

Аналіз криміналістичної літератури дає нам можливість визначити загальні рекомендації щодо нейтралізації негативних наслідків тактичного ризику з мінімальними втратами для слідчого: криміналістичний розгляд всіх раніше прийнятих рішень та здійснення дій у пошуках помилок; зіставлення виявлених помилок із результатами аналізу ситуації тактичного ризику; визначення комплексу заходів щодо виправлення помилок та запобігання майбутнім (можливим) помилкам; перегляд всієї вихідної інформації, використання її для елементного та комплексного аналізів ситуації; дослідження ситуації з урахуванням іншої стратегії розслідування.

Зниження або усунення ризику пов'язано з можливістю вибору комплексу тактичних прийомів, які є найдоцільнішими у відповідній ситуації, заміни та використання іншої системи прийомів, якщо ситуація буде недостатньо чітко прогнозована або система не працюватиме (Шепітько (ред.), 2019, с. 320).

Необхідно відзначити, що зазначені тактичні прийоми нейтралізації негативних наслідків дій, що проводяться, можуть бути застосовані і при проведенні огляду місця події. Їх вибір повинен бути зумовлений конкретною слідчою ситуацією, що складається на певний момент розслідування.

Проведені дослідження дозволили нам дійти висновку, що особливо важливим для зниження рівня тактичного ризику під час огляду місця події є саме організаційний момент огляду, оскільки саме під час огляду місця події найчастіше починається формування важливої доказової бази у кримінальному провадженні.

Висновок. Безумовно, у рамках цієї роботи ми не могли вирішити всіх поставлених проблем щодо тактичного ризику при проведенні слідчих (розшукових) дій. Завдання нашої наукової роботи полягало у виділенні тактичного ризику під час проведення огляду місця події у самостійну понятійну категорію та розробці низки практичних рекомендацій щодо уникнення негативних результатів у разі прийняття певного тактичного рішення та використанні тактичного ризику у практиці правоохоронної діяльності.

Підсумовуючи, можна сказати, що уникнути ситуації тактичного ризику неможливо, він буде у будь-якій дії слідчого під час огляду місця події. Слідчому необхідно правильно аналізувати ситуацію для прийняття оптимального рішення та заздалегідь врахувати всі можливі ризики і намагатися їх мінімізувати.

Бібліографічний список

- Булулуков, О. Ю., 2022. Тактичний ризик при прийнятті тактичних рішень. *Актуальні питання у сучасній науці*, 3(3), с. 172-183.
- Волобуєв, А. Ф., Волобуєва, О. О., Самойленко, О. А. та Смаль, І. В., 2011. *Криміналістика: навчальний посібник*. Київ : КНТ.
- Домашенко, О. М., 2017. Критерії співвідношення тактичного ризику і тактичних помилок у слідчій діяльності. *Web of Scholar*, 9(18), vol. 2, December, с. 60-65. Доступно: <<https://ws-conference.com/webofscholar>> (дата звернення: 28.10.2023 р.)
- Макаренко, Н. К., 2016. Актуальні проблеми виникнення ризиків під час кримінального провадження. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*, 1 (98), с. 133-141.
- Матарикіна, О. В., 2018. Проблемні питання, що виникають у ході огляду місця події: виявлення й вилучення слідів біологічного походження. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, 18, с. 146–153.
- Никеруй, З. Б., 2023. Загально-теоретичні уявлення про ризик у кримінальному процесі. *Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування* : тези доповідей учасників науково-практичного семінару. м. Львів, 01 грудня 2023 року. Львів, с. 71-74
- Теслюк, І. О., 2016. Тактика криміналістичного прогнозування під час огляду місця події. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 25 березня 2016 р. Одеса, с. 330–331.
- Шепітько, В. Ю. (ред.), 2019. *Криміналістика : підручник* : у 2 т. Т. 1 Харків : Право.
- Шепітько, В. Ю. та ін., 2021. Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального процесу. *Питання боротьби зі злочинністю*, 1(42), с. 92–102.
- Яремчук, В. О., 2015. Проблеми залучення спеціалістів до проведення огляду місця події (організація і тактика). *Теорія і практика правознавства*, 2 (8), с. 1–11.

References

- Bululukov, O., 2022. Taktichnyy ryzyk pry pryunyatti taktichnykh rishen'. [Tactical risk when making tactical decisions]. *Aktual'ni pytannya u suchasniy nautsi – Current issues in modern science*, 3 (3), p. 172-183 (in Ukrainian)
- Domashenko, O., 2017. Kryteriyi spivvidnoshennya taktichnoho ryzyku i taktichnykh pomylok u slidchuy diyal'nosti [Criteria for the ratio of tactical risk and tactical errors in investigative activity]. *Web of Scholar*, 9(18), vol. 2, December, p. 60-65. Available at: <<https://ws-conference.com/webofscholar>> (in Ukrainian)
- Makarenko, N., 2016. Aktual'ni problemy vynyknennya ryzykiv pid chas kryminal'noho provadzhennya [Actual problems of the emergence of risks during criminal proceedings.]. *Naukovyy visnyk natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1 (98), p. 133-141 (in Ukrainian)

- Matarykina, O., 2018. Problemni pytannya, shcho vynykayut' u khodi ohlyadu mistysya podiyi: vuyavlennya y vyluchennya slidiv biolohichnoho pokhodzhennya [Problematic issues arising during the inspection of the scene of the incident: detection and extraction of traces of biological origin.]. *Teoriya ta praktyka sudovoyi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and practice of forensic examination and criminalistics*, 18, p. 146-153 (in Ukrainian)
- Nykeruy, Z., 2023. Zahal'no-teoretychni uyavlennya pro ryzyk u kryminal'nomu protsesi [General theoretical concepts of risk in the criminal process]. *Protsesual'ne ta kryminalistychne zabezpechennya dosudovoho rozsliduvannya – Procedural and forensic support of pre-trial investigation: tezy dopovidey uchasnykiv naukovopraktychnoho seminaru (01 hrudnya 2023 roku)*. L'viv, p. 71-74 (in Ukrainian)
- Shepit'ko, V. (ed.), 2019. Kryminalistyka [Criminalistics]: pidruchnyk (2019): in 2 vol. Vol. 1. Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian)
- Shepit'ko, V. et al, 2021. Naukovo-tekhnichne zabezpechennya slidchoyi diyal'nosti v umovakh zmahal'noho kryminal'noho protsesu [Scientific and technical support of investigative activity in the context of a competitive criminal process]. *Pytannya borot'by zi zlochynnistyuu – The issue of combating crime*, 42, p. 92-102 (in Ukrainian)
- Teslyuk, I., 2016. Taktyka kryminalistychnoho prohnozuvannya pid chas ohlyadu mistysya podiyi [Tactics of forensic forecasting during the inspection of the scene of the incident]. *Rol' ta mistse pravookhoronnykh orhaniv u rozbudovi demokratychnoyi pravovoyi derzhavy – The role and place of law enforcement agencies in the development of a democratic legal state: materialy VIII mizhnar. nauk.-prakt. konf. m. Odesa, 25 bereznya 2016 r.* Odesa, p. 330-331 (in Ukrainian)
- Volobuyev, A., Volobuyeva, O., Samoilenko, O. and Smal', I., 2011. Kryminalistyka [Criminalistics]: navchal'nyy posibnyk. Kyiv: KNT. (in Ukrainian)
- Yaremchuk, V., 2015. Problemy zaluchennya spetsialistiv do provedennya ohlyadu mistysya podiyi (orhanizatsiya i taktyka) [Problems of involving specialists in the inspection of the scene of the event (organization and tactics)]. *Teoriya i praktyka pravoznavstva – Theory and practice of jurisprudence*, 2 (8), p. 1-11 (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 29.11.2023

Hurina D.

TACTICAL RISK DURING INCIDENT SCENE INSPECTION

The scientific article is devoted to the consideration of tactical risk during the inspection of the scene of the incident as an independent conceptual category and the development of a number of practical recommendations for avoiding negative results in the event of a certain tactical decision and the use of tactical risk in law enforcement practice. The author singled out two groups of factors (objective and subjective in nature) that cause the investigator to resort to tactical risk when conducting an inspection of the scene of the incident.

Tactical risk in the article is defined as a situation during the investigation as a whole and the conduct of a separate investigative (search) or procedural action that threatens the failure of the investigator's plan; as an assumption of a negative result of certain procedural actions; as an activity that will be carried out under conditions of choice, when there is a danger that in case of "failure" one will be in a worse position than before choosing certain actions.

It is noted that any situation that has developed under conditions of tactical risk has instability, the alternative of choosing a decision and the possibility of assessing the consequences of the choice made. At the same time, it is impossible to avoid making a decision, since this action is related to a direct risk assessment. The effectiveness of the implementation of tactical decisions depends on the choice of risk criteria, the maximum permissible risk value of a certain decision in the activity, and even on the assessment of the possible results of these decisions. The activity of the investigator in conditions of uncertainty is related to making decisions with different levels of risk, and his task is to minimize this risk.

The scientific work highlights general recommendations for neutralizing the negative consequences of tactical risk with minimal losses for the investigator: forensic examination of all previously made decisions and implementation of actions in search of errors; comparison of detected errors with the results of the analysis of the tactical risk situation; determination of a set of measures to correct errors and prevent future (possible) errors; reviewing all source information, using it for elemental and complex analyzes of the situation; investigation of the situation taking into account another investigative strategy. The most rational actions are proposed from the point of view of minimizing the degree of tactical risk during the inspection of the scene of the incident.

Keywords: *tactical risk; forensic tactics; tactical decision; investigative review; inspection of the scene; investigative error.*